

Правила будинку сидру

КУПИТИ

«Правила будинку сидру» — захоплива, багатопланова, інтимна, трагічна та місцями жартівлива книжка, створена одним із найкращих у сучасній американській літературі оповідачів «великих історій». Дія роману розгортається в напівзабутому притулку для дітей-сиріт на узбережжі штату Мен, а його головна тема — усталені правила, писані або ні: чи варто справжній людині грати за ними, чи треба негайно їх відкинути і створити нові, власні, більш гуманні. Але перелік тем, що їх досліджує автор, набагато ширший — це війна і зрада, питання існування душі і насильства над жінкою, інцест і смерть, право на вчинок і власна доля. Автор уникає моралізаторства, а його герої — сирота Гомер Криниця та очільник притулку Свята Хмара Вілбур Модрина, яких читач неодмінно вподобас, є справжніми «стовідсотковими порушниками правил». У 1999 році роман «Правила будинку сидру» був екранізований режисером Лассе Халльстрьомом, а Джон Ірвінг отримав «Оскар» за створення сценарію для цієї сповненої драматизму стрічки.

ФАБУЛА
видавничий дім

ДЖОН ІРВІНГ

ПРАВИЛА
БУДИНКУ
СИДРУ

Девідові Каліччіо присвячується

Усталеність не тотожна моральності, а впевненість у власній непогрішимості не є релігією. Критикувати першу зовсім не означає загрожувати другій.

Шарлота Бронте (1847 р.)

Із суто практичної точки зору аборт можна визначити як переривання вагітності на стадії нежиттєздатності плода.

Доктор медицини Г. Дж. Болдт (1906 р.)

Розділ 1

ТОЙ, ЩО НАЛЕЖАВ СВЯТІЙ ХМАРІ

У лікарні хлоп'ячого відділення притулку для сиріт, що у Святій Хмарі^{1}, штат Мен, за надання імен новонародженим відповідали дві медсестри, котрі, крім усього іншого, слідкували і за тим, аби їхні крихітні пеніси добре заживали після обов'язкового обрізання. У ті дні (а то були 1920-ті роки) всім хлопчикам, які з'являлися на світ у Святій Хмарі, робили обрізання, оскільки лікар притулку мав чималі клопоти (із різних причин) із лікуванням необрізаних солдат під час Першої світової війни. Цей лікар, який був також і завідувачем відділення для хлопчиків, особливою релігійністю не відзначався: для нього обрізання було не обрядом, а суто медичною процедурою, що проводилася з виключно гігієнічною метою. Звали цього лікаря Вілбур Модрина, і, попри те, що від нього завжди виходив легенький дух ефіру, одна із сестер, думаючи про нього, час від часу згадувала тверду, довговічну деревину хвойного дерева з такою самою назвою. От тільки імені Вілбур вона терпіти не могла; її глибоко ображала навіть сама думка про те, що таке ідіотичне ім'я, як Вілбур, може поєднуватися з таким солідним деревним прізвищем як Модрина.

Друга медсестра вигадала собі, що закохана в лікаря Модрина, й коли наставляла її черга давати ім'я немовляті, вона частенько називала його Джоном Модриною або Джоном Вілбуром (її батько звався Джоном), або ще Вілбуром Волшем (Волш — таким було дівоче прізвище її матері). Попри кохання до лікаря Модрина, його прізвище завжди залишалося для цієї жінки лише прізвищем, і коли вона про нього думала, то не уявляла собі ніяких дерев. Ім'я Вілбур їй подобалося своєю зручністю, адже воно однаково добре звучить і як ім'я, і як прізвище. Коли ж ім'я Джон їй набридало, або коли друга медсестра дорікала їй вбогістю уяви, то вона зрідка спромагалася на щось оригінальніше, ніж Роберт Модрина чи Джек Вілбур. (Вона, вочевидь,

не здогадувалася, що «Джек» частенько вживається як прізвисько для «Джона»).

Якби нашого героя називала ця нудна та причмелена своєю уявною закоханістю медсестра, він, найімовірніше, зробився би Модриною або Вілбуром в одній із можливих комбінацій із Джоном або Робертом, що зробило би його життя зовсім нудним. Але того разу імена новонародженим давала друга медсестра — і він зробився Гомером Криницею.

Батько цієї медсестри займався бурінням криниць, справою важкою і чесною, що потребувала терплячості і точності в рухах, і, на її щире переконання, володів усіма цими якостями. Тому слово «криниця» для неї було пов'язане із серйозністю, поважністю, навіть якоюсь глибинною фундаментальністю. А Гомером звався один із незлічимих котів, яких тримали в її родині.

Ця друга медсестра, — а звали її Анжелою, — дуже рідко повторювалася, даючи імена своїм підопічним; навпаки — бідолашна сестра Една примудрилася створити трьох Джонів Вілбурів і навіть двох Джонів Модрин Третіх. Сестра Анжела зберігала в пам'яті невичерпний запас позбавлених дурості милозвучних слів і зі старанністю та успіхом використовувала їх для прізвищ: Клен, Лан, Цеглина, Пагорб, Вузлики, День, Повінь^{2} (але було їх набагато більше), і трохи менш вражаючий перелік імен, почерпнутий із родинних анналів прізвиськ уже покійних, але пристрасно люблених домашніх тварин (Фелікс, Фаззі, Смокі, Сем, Снові, Джо, Керлі, Ед тощо).

Для більшості сиріт, ясна річ, ці вигадані медсестрами імена були тимчасовими. Хлоп'яче відділення сиротинця могло похвалитися кращими цифрами у звітах про всиновлюваність, аніж дівоче; адже хлопчикам було легше підшукати родину ще в немовлячому віці, і багато-хто з них навіть не знав імені, даного йому однією з добрих сестер; часто рано всиновлені хлопчики взагалі не пам'ятали ані сестри Анжели, ані сестри Едни — перших у світі жінок, які здували з них порошинки. Ба більше, лікар Модрина суворо дотримувався правила, згідно з яким прийомним родинам не повідомляли імен, які

вигадували сестри з такою ревністю. У Святій Хмарі вважали, що, залишаючи сиротинець, дитина має відчувати радісний щем початку нового життя; але, якщо хлопчика довго не всиновлювали і він затримувався у притулку на довший час, сестрі Анжелі та сестрі Едні, як і самому лікареві Модрині, було нелегко змиритися з тим, що їхній Джон Вілбур, Джон Модрина (а тим паче Фелікс Пагорб, Керлі Клен, Джо Вузлик або ж Смокі Повінь) решту життя називатимуться зовсім не так, як було призначено медсестрами.

Причиною того, що Гомер Криниця зберіг дане йому при народженні ім'я, було те, що він надто багато разів повертався до Святої Хмари після невдалих спроб усиновлення, і працівники сиротинця були змушені змиритися з Гомеровою налаштованістю зробити Святу Хмару своїм єдиним справжнім домом. Нелегко було на це наважитися, але сестра Анжела й сестра Една і, врешті-решт, навіть лікар Вілбур Модрина були змушені визнати, що Гомер Криниця належить до Святої Хмари. І тоді вони облишили будь-які спроби підшукати цьому впертюху нову родину.

Сестра Анжела, котра обожнювала котів і сиріт, одного разу зауважила, що Гомер Криниця, напевне, дуже полюбив придумане нею ім'я, оскільки так уперто виборював собі право його не втратити.

Містечко Свята Хмара у штаті Мен майже все дев'ятнадцяте сторіччя було звичайним табором лісорубів. Табір із роками перетворився на селище, що виросло довкруг лісопильного заводу, побудованого в річковій долині, що полегшувало прокладання перших доріг і транспортування важкого обладнання. Першими тутешніми поселенцями були франко-канадці — лісоруби, пилярі та звалювальники лісу, потім з'явилися трелювальники, сплавники, за ними повії, волоцюги, злодії, а вже потім було побудовано церкву. На початку табір лісорубів називали просто «Хмарами» — через те, що стояв він у низині, і хмари над ним подовгу не розходились. Ранками над бурхливою річкою висів густий туман, а за три милі вище за течією ревіли пороги, і повітря в околицях первісного табору було насичене водяним пилом. Коли сюди прийшли перші лісоруби, безжальному знищенню лісів заважали лише незліченні хмари чорних

мух і комарів; ці пекельні створіння надавали перевагу густим туманам безвітряних долин внутрішніх районів Мену перед морозним повітрям гірського Мену чи сонячністю приморського.

Лікар Вілбур Модрина, котрий був не лише лікарем і завідувачем хлоп'ячого відділення в сиротинці (саме він і заснував цей притулок), добровільно поклав на себе обов'язки літописця містечка. Згідно із записами лікаря Модрина, табір лісорубів «Хмари» зробився Святою Хмарою «тільки тому, що ревні католики, які населяли глухі закутки штату Мен, пристрасно віддавалися інстинктивному потягу чіпляти слово “Святий” до будь-чого так, ніби цей прикметник був здатен надати шляхетності всім тим речам, що не могли би зробитися шляхетними природним способом». На час створення його літопису (через півстоліття після появи перших лісорубів) табір уже перетворився на досить велике селище біля тартака. Ліс на багато миль довкола був вирубаний, колоди більше не захаращували річку, зникли хижі, у яких тулилися скалічені лісоруби,— ті, що впали з дерева чи були ним придавлені. Тепер погляд притягували до себе високі й ошатні штабелі свіжорозпиляних дощок, що сушилися під імливим, затуманеним сонцем. Усе селище було припорошене тирсою та деревним пилом, найчастіше невидимим неозброєним оком, але який дає про себе знати астматичним свистом дихання, чханням і постійною сверблячкою в носах місцевих мешканців. На зміну синцям та переламам прийшли порізи, садна, шрами; місцеві терпеливці гордовито демонстрували глибокі рани (а інколи й відсутність певних частин тіла), завдані гострими зубцями механічних пилок. Пронизливе виття пилорам було так само природним для Святої Хмари, як тумани, випари, вологість, що виснажують населення внутрішніх районів Мену довгими та холодними, із рясними снігопадами, зимами та створюють нестерпну задушливу спеку влітку, коли найвищим благословенням здаються поодинокі шалені зливи із грозами.

Весни у цій частині Мену не існує зовсім, якщо не брати до уваги тієї пори березня та квітня, коли розтає сніг і все потопає в непролазній багнюці. Отже, навесні життя в містечку завмирало; важкі вантажівки стояли дозвільно, вийти із дому не було жодної можливості, переповнена талими водами ріка мчала донизу, наче вчаділа, тому

і шлях водою для містян лишався відрізаним. Із весною до Святої Хмари завжди приходило лихо: пиятики, сварки, бійки, розпутство, згвалтування, самогубства. Лише у місцевих проститутках була гаряча пора; щедрий весняний посів давав багаті сходи, і святохмарівський сиротинець працював на повну.

А що ж із осінню? У докладній хроніці подій, що стосувалися сиротинця, лікар Модрина писав і про осінь. Усі його записи, окрім тих, що починалися зі слів: «Тут, у Святій Хмарі...», розпочиналися зі вступної фрази: «В інших місцях на Землі...» «В інших місцях на Землі,— писав лікар Модрина,— осінь — це час урожаю. Восени збирають плоди весняно-літньої праці, роблять запаси продуктів на довгий період, коли природа спить і будь-яке зростання завмирає, на той час, що його називають зимою. Тут, у Святій Хмарі, осінь триває лише п'ять хвилин».

Але якої погоди можна чекати від місця, де сам собою з'явився сирітський притулок? Чи можна уявити подібний заклад поблизу фешенебельних курортів? Хіба з'явився би сиротинець у праведному містечку?

У своєму щоденнику лікар Модрина демонстративно виявляв консервативну ощадливість у використанні паперу. Він писав дрібним, стислим почерком з обох боків аркуша, заповнюючи геть усю сторінку. Лікар Модрина був не тією людиною, щоби залишати береги. «Тут, у Святій Хмарі,— писав він,— хто, на вашу думку, головний ворог Менських лісів? Хто той негідник, що плодить нікому не потрібних дітей, захаращує річку топляком, перетворює плодючі долини на пустелю, роз'їдену повінями? Відгадайте, хто цей невиситимий винищувач лісорубів із просмоленими руками та роздробленими пальцями, пилярів — рабів тартака, чиї долоні висохли та порозтріскувались, а від пальців залишилися самі лише спогади? І чому той ненажера вимагає дедалі більше й більше лісу?»

Цим головним ворогом для лікаря Модрина був папір, а точніше, паперова компанія «Рамзес». Для виготовлення дощок у лісі завжди вистачить дерев, розмірковував лікар Модрина, а от апетит компанії «Рамзес» непогамовний: дерев на неї не настатишся, особливо, якщо

не робити нових лісових насаджень і врешті-решт, долина довкола Святої Хмари оголилася зовсім; там і тут поліз із землі підлісок — низькорослі сосни та осичник, не цікавий компанії, як і бур'яни, що густо засіялися довкола. Коли від Порогів-на-Третій-Милі й аж до Святої Хмари жодного придатного для перетворення на коштовні речі дерева не лишилося, коли сплавлати стало нічого, от тоді-то компанія «Рамзес» — паперовий флагман Мену — ввела Святу Хмару у двадцяте століття припиненням виробництва на паперовій фабриці та закриттям тартака і складу пиломатеріалів. Після чого вона з усіма лісорубами перемістилася нижче за течією ріки, щоби знищувати ліси далі.

Що ж після цього залишилося? Та сама гидка погода, тирса, зранені береги — величезні стовбури дерев, сплаваючись, ударялися об них і руйнували ґрунт; покинуті будівлі — лісопильний завод із проваллями вибитих вікон, готель-бордель із танцзалом на першому поверсі та приміщенням для азартної гри у бінго на другому, декілька приватних дерев'яних будиночків і католицька церква для канадських лісорубів, новенька й охайненька, наче й не діяла всі минулі роки. Проте вона й не могла конкурувати зі святохмарівським готелем-борделем, танцзалом або навіть із грою в бінго. Лікар Модрина у своєму щоденнику писав: «В інших місцях на Землі грають у покер, у теніс. А тут, у Святій Хмарі, грають у бінго^{3} на гроші».

Куди ж поділися мешканці Святої Хмари? Усі, хто працював на компанію «Рамзес», переїхали разом із нею. Та містечко не вимерло: залишилися найстарші та найнепривабливіші повії і народжені повіями діти. Не залишилось у Святій Хмарі й жодного, навіть найзатурканішого чи найнужденнішого зі служителів канадської католицької церкви. Бо вони мусили врятувати ще багато душ працівників многогрішної компанії «Рамзес» нижче за течією.

У своєму «Короткому літопису Святої Хмари» (так називався щоденник) лікар Модрина документально засвідчив, що принаймні одна з повій уміла читати й писати. З останньою баржею, що відпливала разом із компанією «Рамзес» у цивілізований світ, ця

грамотійка відправила листа, адресованого так: «Будь-якому посадовцеві штату Мен, який відповідає за сиріт!»

Лист, як не дивно, дійшов до чиновника, який відповідав за сиріт. Він рухався інстанціями завдяки не лише «дивовижності змісту», як зазначив лікар Модрина, скільки відчайдушному благанню про допомогу в ньому. І врешті-решт потрапив до Ради охорони здоров'я штату Мен. Лист нікому не відомої повії підсунули, як наживку, наймолодшому членові ради — «пташеняті, яке щойно випурхнуло з гнізда, тобто з Гарвардської медичної школи» (як сам себе назвав лікар Модрина). Колеги в Раді вважали його безнадійно наївним лібералом і демократом. У листі було сказано: «У Святій Хмарі має бути чортів лікар, чортова школа, чортів поліцейський зі своїм чортовим законом, бо всі чортові мужики (а їх і раніше було небагато) звідси змилися і покинули безпорадних жінок та сиріток напризволяще!»

Головою Ради був старий лікар-терапевт на пенсії, щиро переконаний, що з усіх двоногих створінь на світі лише він і президент Тедді Рузвельт зроблені не бананом.

— Чому би вам не зазирнути у цю діру, га, Модрино? — звернувся він до свого молодого колеги, не здогадуючись, що це напівпрохання-напівнаказ дуже скоро обернеться для Ради штату створенням і фінансуванням іще одного сирітського притулку. А колись настане й той день, коли федеральній владі доведеться хряснути хвірткою. Але цього виявиться замало, і погляди попечителів звернуться до менш надійних джерел фінансування — до приватних благодійників.

Хай би там як, але саме в 1900-ті роки, коли двадцяте століття, таке ще юне й багатообіцяюче, тільки починало свою переможну ходу планетою (торкнувшись і внутрішніх районів штату Мен), лікар Модрина узявся за лікування застарілих виразок Святої Хмари. Ця робота була ніби навмисно створена для нього. За майже двадцятирічний термін керівництва сиротинцем лікар полишив його тільки одного разу, — коли почалася Перша світова. Але навряд чи на війні він був кориснішим. І правда: кому ще можна було доручити виправлення зла, спричиненого паперовою компанією «Рамзес», як не людині, котра носить ім'я хвойного дерева, непідвладного плину часу?

У себе в щоденнику, на самому його початку, лікар Модрина писав: «Чи є на світі придатніше місце для самовдосконалення та боротьби з оточуючим злом? Зло тут не просто квітне пишним цвітом. Можна сказати, що воно тут майже панує».

* * *

У 192... році, коли новонароджений Гомер Криниця позбувся крайньої плоти та отримав таке звучне ім'я, сестра Една (та, що була закохана) і сестра Анжела (та, що закоханою не була) разом придумали для засновника святохмарівського сиротинця — прекрасного лікаря, місцевого літописця, героя війни (він мав бойові нагороди) і завідувача хлоп'ячим відділенням — цілком підхоже прізвище. Вони прозвали його Святий Модрина. А й правда, чому б і ні? Це він силою свого авторитету назавжди залишив у Святій Хмарі Гомера Криницю, бо у всьому, що стосувалося притулку, був незаперечним авторитетом. Святий Модрина примудрився (і це у двадцятому сторіччі!) знайти місце у житті, де він був насправді корисним. А коли зрозумів, що від Гомера йому нікуди не подітися, почав і його виховувати на свій копил.

«Так от, Гомере,— сказав він, прийнявши це історичне рішення,— сподіваюся, ти приноситимеш користь».

І Гомер, скільки себе пам'ятав, завжди намагався приносити користь. Мабуть, це було властивістю його характеру. Перші Гомерові прийомні батьки повернули його до Святої Хмари, бо вирішили, що з дитиною щось не гаразд: хлопчик ніколи не плакав. Прокинешся вночі, скаржилися вони, а в будинку ані звуку. Але ж вони завели немовля, щоби позбавитися тиші! Вони притьмом кидалися до дитячої: чи він бува не помер? А Гомер тихенько лежав, жував губенята беззубими яснами, гримасував,— і все. Новоспечені батьки уявляли, як він годинами лежить так — мокрий та голодний — і мовчки все це терпить. Явно ненормальне явище!

Лікар Модрина намагався втлумачити їм, що діти у Святій Хмарі швидко звикають давати собі раду із труднощами і лежать ночами спокійнесенько, не скаржачись на відсутність уваги до себе. Як не лебеділи над вихованцями сестри Една й Анжела, вони фізично

не встигали підійти до кожного немовляти, що плакало. І в сиріт не було заведено галасувати ночами. От тільки у глибині душі лікар Модрина усвідомлював, що Гомерова здатність утримуватися від плачу була рідкісною навіть для тутешнього вихованця.

Досвід підказував лікареві Модрині, що люди, котрі з такою легкістю можуть відмовитися від дитини, навряд чи здатні замінити сироті батьків. Через таку дрібницю вирішити, що їм підсунули ідіота! Тому він вирішив не розсипати перли перед свинями, пояснюючи що Гомер — міцне, здорове немовля, а значить, на нього чекає довгий та плідний життєвий шлях. І просто забрав малюка назад.

* * *

Другі прийомні батьки Гомера інакше реагували на його мовчазність, звичку жувати губенята й тихенько лежати в ліжечку. Вони взялися його бити, і регулярність цього биття врешті увінчалася чимось подібним до дитячого плачу. Плач і врятував Гомера від другої прийомної родини.

Якщо раніше Гомер був послідовним у виявленні стійкості й не плакав за жодних обставин, то тепер, коли збагнув, що прийомні батьки найбільше чекають від нього сліз і волянь, зробив усе можливе, щоби бути корисним і задовольнити їхні бажання, і заволав на все горло. Оскільки лікар Модрина знав Гомера як тиху і врівноважену дитину, то, дізнавшись, що немовля зі Святої Хмари своїм воанням порушує спокій мешканців Порогів-на-Третій-Милі, дуже здивувався. Близькість цього містечка виявилася воістину щасливою, бо чутки про занадто крикливе немовля поширилися околицями вже тижні зо два й неминуче досягли вух сестер Анжели та Едни, які вважалися арбітрами всіх пліток і пересудів, що урізноманітнювали життя довколишніх лісових, річкових і паперових містечок. Почувши, що їхній Гомер не дає спати ночами жителям Порогів-на-Третій-Милі, і порівнявши почуте з тим, що самі про нього знали, вони одразу ж попрямували до Святого Модрини.

— Це не мій Гомер! — проголосила сестра Анжела.

— Він узагалі не здатний плакати, Вілбуре,— підтримала її сестра Една, яка ніколи не проминала нагоди зайвий раз проказати вголос дороге її серцю ім'я, за що сестра Анжела нерідко її ганила, адже вбачала у цьому недоречну фамільярність.

— Лікарю Модрино,— підкреслено офіційно і з нарочитою суворістю звернулася вона до нього,— якщо Гомер Криниця насправду криком і плачем будить Пороги-на-Третій-Милі, це означає, що сім'я, до якої він потрапив, не інакше як припалює тільки хлопчика цигарками.

Цього, звичайно, не було: до подібних крайнощів прийомна Гомерова родина не вдавалася. Тліючі цигарки та взагалі куріння належали до найулюбленіших фантазій сестри Анжели. Вона ненавиділа тютюн і все з ним пов'язане: цигарка, що стриміла у когось із рота, пробуджувала в ній моторошні спогади. Одного разу до її батька зайшов франкомовний канадський індіанець побалакати про буріння колодязя і припалив цигаркою носа одній із її кішок. То була особливо лагідна киця на ім'я Банда,— у неї була смугаста мордочка, точнісінько як у єнота, і вона геть нічого не зробила поганого, тільки стрибнула індіанцеві на коліна. Сестра Анжела цим іменем не називала своїх святохмарівських немовлят, адже була переконана, що Банда — то дівоче ім'я.

Але родина з Порогів-на-Третій-Милі не була садистами у загальному розумінні цього слова. Немолодий чоловік, молода дружина та дорослі діти від попереднього шлюбу жили всі разом. Молода дружина дуже хотіла мати власну дитину, але їй ніяк не вдавалося завагітніти. І тоді було вирішено взяти сироту,— добре, що притулок майже поруч. От тільки існувала одна обставина, про яку родина не розповіла лікареві Модрині. Незадовго перед тим неодружена дочка чоловіка народила дитину, але доглядати за нею не вміла, та й не дуже-то, видно, хотіла, тож маля безупинно плакало. Родині, звичайно, це не подобалось, а дорослій дочці набридло слухати докори, тож вона взяла своє чадо й пішла геть, залишивши записку: «Остобісили ваші стогони. Не хочу чути, що моє маля завжди плаче. Думаю, коли я піду, ви не сумуватимете ні за плачем, ні за мною».

Але вони, як не дивно, засумували. Їм почало бракувати гарненького горластого немовляти та любої дурнуватої донечки, котра забрала його геть.

І от одного разу хтось із них, ніби між іншим, зауважив: «От би було добре, коли б у хаті знову плакало малятко».

Довго вони не думали і не вагалися. Родина вирушила до Святої Хмари і знайшла собі немовлятко.

От тільки цій родині зовсім не треба було брати найтихішого у притулку малюка. Гомер просто потрапив не в ту сім'ю. Його мовчання їх обурило, навіть образило. І тоді вони влаштували змагання, хто перший доможеться від немовляти крику, хто примусить його ревити спершу найголосніше, а потім і найдовше.

Уперше він заплакав від голоду. Але найдовше кричав від щипків і ляпасів. Залишилися, між іншим, і відбитки зубів, із чого у притулку зробили висновок, що маленького Гомера Криницю в прийомній родині навіть кусали. Та найгучніше кричав і плакав хлопчик із переляку. Родина навіть зробила відкриття: діти найбільше лякаються несподіванок. У цьому кожен із другої прийомної родини Гомера Криниці, як побачимо далі, досяг величезних успіхів, адже хлопчикове волення зробилося мало не легендою в Порогах-на-Третій-Милі, де через постійний гуркіт води взагалі важко будь-що розчутити, а зробитися легендою — і поготів.

Ріка на порогах так шумувала, що містечко було, як не сумно, ідеальним місцем для вбивств: гуркіт води був здатний поглинути не лише крик, але й постріли, та і з мертвим тілом жодних проблем — варто лишень укинути труп у пінистий вир потоку, як його закрутить і понесе до самої Святої Хмари, що розташована за три милі нижче за течією. Отже, могутність волення маленького Гомера Криниці була тим більше видатною, що чуло його все містечко.

Майже рік сестрі Анжелі та сестрі Едні довелося наново привчати Гомера прокидатися серед ночі без плачу та не волати на всю горлянку через першу-ліпшу дрібницю. Чи рипне стілець, чи хряснуть двері, чи

хтось раптово рушить у його напрямку — Гомер учиняв таке ревище, що випадковий відвідувач хлоп'ячого відділення міг би подумати, що потрапив не в сиротинець, а до катівні, де дітей піддають усім мислимим і немислимим тортурам.

— Гомере, Гомере! — заспокоював його лікар Модрина, а маленький скандаліст, увесь червоний від крику, лише набирив у легені повітря перед тим, як вибухнути черговою каденцією.— Через тебе нас звинуватять у дітовбивстві. А то, диви, можуть і взагалі зачинити.

Коли бідолашні сестри Една та Анжела познайомилися з родиною з Порогів-на-Третій-Милі, то, схоже, зазнали навіть більшого шоку, ніж Гомер Криниця. І навіть сам Святий Модрина довго не міг отямитися. Адже він особисто розмовляв із кожним членом цієї родини — і так жахливо помилився! Він зустрівся з ними ще раз, коли приїхав забирати Гомера назад до Святої Хмари.

До кінця життя пам'ятатиме лікар Модрина той панічний страх, що спотворив обличчя цих людей, коли він швидким кроком увійшов до будинку і взяв малюка на руки. Цей їхній страх змусив його замислитися над незбагненною двоїстістю ставлення дорослих людей до дітей, що назавжди залишиться для нього загадковою: з одного боку, людське тіло влаштоване так, аби хотіти дітей, а з іншого, розум людини, як правило, сумнівається і не хоче цього. Іноді розум не хоче дитину, а іноді трапляються, на жаль, настільки збочені люди, які вимагають, щоби жінка народила дитину наперекір власному бажанню. Заради чого? — запитував сам у себе лікар Модрина. Навіщо приводити у світ нікому непотрібних страждальців?

А бувають іще й такі, хто спочатку думає, ніби хоче дитинку, але потім не може або не вміє про неї подбати. Чим набиті мізки в такої людини? І кожного разу, розмірковуючи над цим, лікар Модрина пригадував перелякане на смерть сімейство з Порогів-на-Третій-Милі та чув ніби наяву моторошні волення маленького Гомера Криниці. Той, хто хоч раз у житті почув і побачив щось подібне, ніколи не примусить жінку народити всупереч її волі. «Ніхто на світі! — записав у своєму щоденнику лікар Модрина.— Хай би вони були навіть працівниками паперової компанії “Рамзес”».

Той, хто мав у голові бодай краплину здорового глузду, ніколи не намагався засуджувати аборти у присутності лікаря Модрина. А коли б ви раптом наважилися це зробити, то вам довелося би вислухати детальну розповідь про ті шість тижнів, що їх провів бідолашний Гомер у Порогах-на-Третій-Милі. І то була би виключно розмова, а не вчений диспут. Учені диспути лікар Модрина взагалі не сприймав. Вілбур Модрина був лікарем-акушером, але, коли його просили зробити аборт, він його робив — за умови, що операція не загрожувала здоров'ю жінки.

Тільки у чотири роки Гомер позбавився нічних жахів, що супроводжувалися такими нападами волання, від яких прокидалися всі мешканці сиротинця, а одна нічна няня навіть звільнилася («Іще одного такого чергування,— заявила вона,— моє серце точно не витримає»). Ці волання так врізалися в пам'ять Модрині, що іще багато років вчувалися йому вві сні, і він, перевертаючись із боку на бік, бурмотів: «Гомере, Гомере, заспокойся, усе добре, усе гаразд...»

У Святій Хмарі, звісно, вночі завжди плакало якесь немовлятко,— не буває так, аби дитина не прокидалася вночі й не рюмсала,— але так голосно й так завзято, як Гомер, не плакав більше ніхто.

— Господи, волає так, ніби його живцем ріжуть на шматки,— казала сестра Една.

— Або припалюють цигаркою,— хитала головою сестра Анжела.

Але тільки Вілбур Модрина знав, які жахіття мучать ночами Гомера. «Він кричить так, ніби його знову і знову обрізають,— занотовував він у своєму щоденнику.— Раз у раз відрізають від його маленького пеніса шматочок за шматочком».

* * *

Третю прийомну родину Гомера Криниці, як і дві попередні, спіткала невдача з усиновленням. Ця сім'я володіла такими винятково шляхетними якостями, що коли хтось узявся би судити за нею про решту людства, то зробив би величезну дурницю. Вона була ідеальною

в усіх сенсах, інакше лікар Модрина не віддавав би цим людям Гомера. Після випадку із тими божевільними з Порогів-на-Третій-Милі лікар Модрина зробився дуже обережним.

Професор Дрейпер і його дружина, жінка років сорока, мешкали у Вотервіллі (штат Мен). У 193... році, коли Гомер переїхав туди, це було досить непоказне університетське містечко; але в порівнянні зі Святою Хмарою чи Порогами-на-Третій-Милі Вотервілль виглядав справжнім гігантом моралі та просвіти. Містечко було розташоване далеко від узбережжя, але не в долині, а на височині — тут уже починалися передгір'я, що надавало його мешканцям певних духовних переваг (як, скажімо, тим, хто живе на просторій рівнині чи на загубленому серед океану острові). Ці щасливці мають можливість немовби заглядати за край землі. Широкі горизонти і перспективи збагачують душу людини. Так, принаймні, вважав професор Дрейпер. Він був природженим педагогом.

Замкнуті зусібіч долини, розвивав він свою думку, обнесені, немов огорожею, лісом, що обмежує світогляд, мають властивість пригнічувати найвищі прояви людського духу та стимулюють ниці, дріб'язкові інстинкти.

— Ну от, Гомере,— казала в подібних випадках місіс Дрейпер.— Професор — природжений педагог. Сприймай його слова із дрібною поблажливості.

Усі в родині звали її Матусею; Дрейпера ж ніхто, навіть дорослі діти та онуки, не називав інакше, як Професором. Навіть лікар Модрина не знав його імені. Попри всю схильність професора Дрейпера до моралізаторства і його вітіювату манеру висловлюватись, він, загалом, був людиною непоганою, легкою у спілкуванні, до того ж, слухати його завжди було цікаво.

— Мокрі черевики,— одного разу проголосив він, звертаючись до Гомера, є невід'ємною приналежністю штату Мен. Їх належить сприймати як даність. Ти, звісно, можеш залишити їх на підвіконні — на той малоймовірний випадок, якщо прогляне кволе менське сонце, і це, Гомере, безумовно, заслуговує на повагу як вияв оптимізму та

позитивізму. Однак я би запропонував тобі вдатися до іншого засобу розв'язання проблеми мокрих черевиків, який — зауваж! — жодним чином не залежить від погодних умов і заснований на використанні більш надійного джерела тепла, а саме — пічки. Якщо взяти до уваги той факт, що взуття промокає саме в ті дні, коли немає сонця, то, погодься, пічка як метод розв'язання проблеми має низку незаперечних переваг.

— Із дрібною поблажливості, Гомере,— нагадала хлопчикові місіс Дрейпер, яку і Професор завжди називав Матусею (а вона, як і всі інші, називала чоловіка лише Професором).

Навіть якщо Гомер Криниця і вважав просторікування Професора зарозумілим та незбагненим, він ніколи не скаржився. Навіть якщо студенти та колеги Дрейпера по кафедрі історії вважали його претензійним занудою і розбігалися, ледве помітивши його, наче кролики з-під носа добросовісного, але неспрудкого мисливського собаки, це жодним чином не вплинуло на ставлення Гомера до першого в його житті чоловіка, котрий міг би замінити йому батька, і чия постать здавалася йому цілком гідною порівняння з лікарем Модриною.

Гомерове прибуття до Вотервілля супроводжувалося таким сплеском турботливості, якого він до того часу ніколи не зазнавав. Сестра Една та сестра Анжела приділяли йому увагу лише в екстрених випадках, а лікар Модрина радше виконував роль відстороненого спостерігача, хоча й любив Гомера всією душею. А місіс Дрейпер виявилася матусею з матусь: вона залишалася турботливою та уважною повсякчас. Вона вставала задовго до його пробудження і, поки він снідав, пекла пиріжки, що якимось дивом залишалися теплими в Гомеровій коробці для ланчів аж до полудня. Ба більше, вона сама возила Гомера до школи на велосипеді,— і то не шосейкою, а на простець — пішохідними стежками. Це був, як вона казала, її моціон.

Після лекцій професор Дрейпер заходив по Гомера на шкільний спортивний майданчик. Часом здавалося, що розклад шкільних уроків спеціально складений так, аби останній закінчувався тоді ж, коли

й остання лекція Професора,— і вони разом поверталися додому. Коли наставала зима (а вона у Вотервіллі наставала дуже рано), це перетворювалося на справжній похід на снігоступах, володіння якими Професор прирівнював до набуття навичок читання й письма.

— Використовуй і тіло, і розум, Гомере,— любив повчати Професор.

Легко зрозуміти, чому ця людина справила настільки позитивне враження на Вілбура Модрина. Професор Дрейпер міг би вважатися справжнім втіленням ідеї корисності.

Чесно кажучи, Гомерові подобалося це розмірене, позбавлене несподіванок існування. Сирота ще більше, ніж звичайні діти, потребує непорушного, передбачуваного життєвого розкладу. До всього, що триває, що видається незмінним і стабільним, сирота присмоктується так спрагло, як немовля до маминої цицьки.

Лікар Модрина керував хлоп'ячим відділенням святохмарівського сиротинця, вдаючись до якомога більшої кількості різноманітних правил. Він ніколи не відходив від раз і назавжди заведеного режиму дня. Сніданки, обіди та вечері подавались у суворо визначені години. Вечорами лікар Модрина читав уголос у спальні хлопчиків, починаючи та закінчуючи читання завжди в однаковий час навіть тоді, коли доводилося зупинятися на найцікавішому місці. Хлопчаки просили — ще трішки, хоч п'ять хвилиночок, але Святий Модрина залишався невблаганним. «Завтра продовжимо в той самий час»,— казав він під розчаровані зітхання. Він виховував у сирітах те, що здавалося йому головним,— відчуття стабільності життя. «Тут, у Святий Хмарі,— зазначав він у своїй хроніці,— дитина відчувається захищеною, оскільки впевнена, що все обіцяне неодмінно здійснюється. Обіцянка для неї — це запорука завтрашнього дня. І вона живе, передчуваючи виконання наступної обіцянки. Тільки так, діючи повільно, але неухильно, можна виховати в сироти відчуття захищеності».

Це «повільно, але неухильно» якнайкраще описує спосіб життя Дрейперів. Кожна дія містила в собі корисний урок, у кожному кутку їхнього старого затишного будинку виявлялося щось варте уваги, щось таке, що могло чогось навчити або бути для чогось корисним.

— Це Руфус, він дуже старий,— знайомив Професор Гомера зі своїм собакою.— Це Руфусів килимок, його володіння. Коли Руфус спить у своїх володіннях, не буди його, якщо не хочеш, аби він тебе гризнув.

Кажучи це, Професор будив старезного пса, той вишкірювався, клацав зубами і спантеличено принюхувався, впізнаючи напівзабуті запахи минулого — так пахло колись від тепер уже дорослих дітей Професора, які обзавелися власними родинами та самі вже мали дітей.

Гомер познайомився з усіма ними в День подяки. Цей день у родині Дрейперів завжди перетворювався на грандіозне святкування, здатне пробудити в будь-якому іншому сімействі комплекс меншовартості. Матуся перевершувала себе у приготуванні смачнющих страв. Професор мав наготові промови на будь-які мислимі та немислимі теми, як-от: переваги і недоліки білого та темного м'яса домашньої птиці, останні вибори, найзручніші конфігурації виделок для салату, переваги роману дев'ятнадцятого століття (не беручи до уваги всі інші переваги минулого століття), мистецтво правильного приготування соусу із журавлини, справжня сутність покаяння, користь фізичних вправ (включно з порівняльним оцінюванням рубання дров і катання на ковзанах) і смертоносна сутність пообіднього сну, що дорівнювався до семи смертних гріхів. Кожен вимудруваний вираз Професора його дорослі діти (дві заміжні доньки та одружений син) зустрічали схвальним хором голосів, у якому можна було розрізнити тільки окремі вигуки:

— Саме так, Професоре!

— Хіба не так і мусить завжди бути?

— Істинна правда, Професоре!

Ці доведені до автоматизму репліки виголошувалися із заздалегідь відміряним захватом і час від часу розбавлялися улюбленою приказкою Матусі: «Із дрібкою поблажливості. Із дрібкою поблажливості, прошу вас».

Гомер слухав це ритмічне переливання з пустого в порожнє, як інопланетянин, який силкується розшифрувати значення барабанного бою невідомого племені. Він раз у раз втрачав нитку розмови. Його душило безглуздя того, що відбувалося навколо. І лише набагато пізніше, коли Гомер зробився дорослішим, його гостро зацікавило одне питання: що саме викликало в ньому тоді більшу відразу — самовдоволення, інколи явне, інколи недбало приховане, чи ентузіазм, із яким ці вочевидь щасливі люди спрощували все на світі?

Поступово життя у Вотервіллі перестало подобатися Гомеру. Те, що там відбувалося, зробилося завадою на його шляху до самого себе, до того, ким він мусив колись стати. Йому пригадувалися святкування Днів подяки у Святій Хмарі. Так, вони були не такими веселими та смачними, як у Дрейперів, але в них було більше людяності, і Гомер пам'ятав, що у Святій Хмарі завжди відчував свою затребуваність. Там постійно перебував хтось, хто ще не вмів тримати ложки і кого потрібно було годувати. Бувало, хурделицею обривало електричні дроти — і тоді його обов'язком було запалювати по всьому будинку свічки та газові лампи. Він допомагав мити на кухні посуд, разом із сестрами Едною та Анжелою заспокоював плачущих немовлят і навіть виконував обов'язки кур'єра лікаря Модрини — то була найвідповідальніша і найпочесніша справа у Святій Хмарі. Словом, у десять років, задовго до того, як лікар Модрина вимовив ті славетні напутні слова, Гомер уже давно виплекав у собі почуття власної корисності.

Що ж тоді робило День подяки у Дрейперів так різке відмінним від Дня подяки у Святій Хмарі? Як кулінарка Матуся не мала собі рівних; отже, річ була не в їжі, котра в Святій Хмарі, щиро кажучи, не вирізнялася вишуканістю чи багатством. Може, справа в молитві подяки? У Святій Хмарі молитва подяки промовлялася досить просто та прозаїчно, адже лікар Модрина був людиною нерелігійною.

— Будьмо вдячні... — починав він і робив паузу так, ніби й насправду роздумував, за що би подякувати. А трохи згодом виголошував: — За все те добре, що ми щоденно отримуємо. — На цих словах лікар Модрина стримано оглядав усіх покинутих і небажаних довкола себе

і промовляв зміцнілим голосом: — Будьмо вдячні за те, що в нас є сестра Анжела та сестра Една. За те, що ми маємо вибір; за можливість почати усе спочатку,— додав він одного разу й подивився на Гомера.

Одним словом, молитва вдячності у Святій Хмарі вирізнялася зрозумілістю висловлювань і стриманістю — характерними рисами лікаря Модрини.

А от у Дрейперів молитва вдячності була дивним і досить довготривалим дійством, що, очевидно, пояснювалось особливим, притаманним цій родині розумінням сутності покаяння. Професор наполягав, що істинне покаяння завжди слід починати із проголошення себе грішником. Молитву подяки Професор розпочинав словами: «Повторюйте за мною: я грішний, я сам собі огидний, але я висловлюю подяку за всіх членів моєї родини!» — і всі хором повторювали ці слова, навіть Гомер, навіть Матуся, яка у цьому випадку не вставляла свого улюбленого: «Із дрібкою поблажливості, прошу».

Святохмарівський сиротинець був не дуже сентиментальним місцем, але молитва подяки промовлялася там від щирого серця. Дещо геть інше Гомер уперше помітив у родині Дрейперів знову ж таки на День подяки. На відміну від Святої Хмари, життя у Вотервіллі спочивало на міцних підвалинах, діти та онуки були бажаними. У чому ж тоді мусили каятися ці люди? Можливо, щастя і талан завжди супроводжуються почуттям провини? Прізвище Модрина (як пояснили Гомерові) означає хвойне дерево. Але тоді Богові (у Вотервіллі його без кінця згадували) пасувала би назва чогось набагато міцнішого — криги чи, наприклад, скелі. Бог Дрейперів був Богом тверезості, але День подяки у Вотервіллі, на подив Гомера, увінчався справжньою пиятикою.

За висловом Матусі, того дня Професор «добряче перебрав». Це, схоже, означало, що він перевищив свою звичну денну дозу алкоголю, від якої, додала Матуся, він бував просто напідпитку. Обидві заміжні доньки й одружений син, як із неприємним здивуванням виявив Гомер, також перебрали. День подяки був неабияким святом, отож Гомерові (й

онукам) дозволили піти спати пізніше, і він виявився свідком кумедної вистави. Хлопчик і раніше чув, засинаючи, вовтузіння на сходах, стуки, рипіння, шурхотіння, чийсь притишений докірливий голос. Виявилося, що голос належав Професорові, який протестував проти насильницьких дій Матусі, котра тягнула його вгору сходами до спальні, де підіймала на руки і не дуже ввічливо вкладала в ліжко, демонструючи неабияку фізичну силу.

— От що значить регулярно тренуватися! — вигукнув дорослий одружений син перед тим, як випасти із зеленого шезлонга і простягтися на килимку поруч зі старим Руфусом, немовби отруєний насмерть.

— Яблуко від яблуні не далеко відкотиться! — вигукнула одна із заміжніх доньок. Друга ж заміжня донька не сказала на це нічого, бо мирно спала у кріслі-гойдалці, опустивши пальці до других кісточок у майже повний келих, що, неначе канатоходець, балансував у неї на колінах.

Залишені без догляду онуки із радісним задоволенням знехтували весь мільйон домашніх правил і заборон. Здавалося, що всі напутні промови Професора на День подяки втратили актуальність.

Гомер Криниця, якому ще не виповнилося і десяти років, піднявся до себе в кімнату й ліг у ліжко. Щоби заснути, він часто вдавався до перевіреного засобу: пригадував один дуже сумний епізод із життя Святої Хмари, а саме — від'їзд матерів із лікарні сиротинця, чия будівля архітектурно сполучалася з відділенням для хлопчиків довгим сараєм (там свого часу зберігалися запасні диски до циркулярних пилок). Було ще дуже рано і зовсім темно, падав сніг, підсвічений вогнями фургона, що стояв біля дверей лікарні. Гомер завжди погано спав, часто прокидаючись удосвіта — саме тоді, коли під'їжджав фургон, що привозив зі станції працівників притулку — кухарок, прибиральниць і першу зміну лікарняного персоналу. Фургон, власне, був списаним вузькоколіїним залізничним вагончиком, узимку його ставили на полозки, перетворюючи на величезні, запряжені кінями сани. Іноді снігу на дорозі було мало, і тоді полозки зі скреготом висікали з бруківки снопи іскор (їх змінювали на колеса тільки тоді,

коли наставала весна). На саморобному сидінні поряд із закутаним у декілька пледів візником горів ліхтар, його яскраве, але нерівне світло скидалося на полум'я смолоскипа, тоді як усередині вагончика ледь жевріли якісь слабенькі вогники.

Того ранку Гомер побачив, що осторонь від фургона тупцяють у снігу декілька жінок, чекаючи, доки з нього вийдуть ті, хто щойно приїхав. Гомер жодної із цих жінок не знав, вигляд вони мали пригнічений і ніби присоромлений. Працівники і працівниці сиротинця, що виходили з вагона, намагалися триматися від них подалі, а одна прибиральниця навіть зронила якусь грубість. Що саме, Гомер не розчув, але жінок як поривом вітру відкинуло від кривдниці. Вони піднімалися до вагона з опущеними головами, не дивлячись одна на одну, навіть не перемовляючись. А візник, як здавалося Гомерові, веселий і добросердий дядько, завжди готовий до балачок із будь-яким пасажиром за будь-якої погоди, мовчав, ніби набрав води в рота.

Гомер дивився, як вагончик повільно розвертається і рушає мерзлою дорогою до станції. Крізь погано освітлені віконця було видно, що одні жінки ховають обличчя в долонях, інші сидять байдуже, скам'яніло, як на похороні, боячись поворухнутися, щоби не втратити самовладання.

Того ранку Гомер уперше побачив мам, які назавжди залишили своїх небажаних дітей у Святій Хмарі. Спершу він їх майже не розгледів, але добре, що бачив зараз, коли все вже було позаду, а не напередодні, у день приїзду, із величезними животами, пригнічених тяжкою турботою. Вигляд у них був зовсім не такий, як у людей, які скинули нарешті важкий тягар, його власні очі були свідками цього. Ніколи в житті не бачив він нещасливіших істот; і, напевно, подумав тоді Гомер, не випадково вони залишають сиротинець цієї темної передранкової години.

Тієї ночі, що завершувала святкування Дня подяки у Дрейперів, Гомер, аби швидше заснути, подумки дивився на цих матерів, які чекали на снігу фургон, але цього разу бачив більше, ніж насправді. Коли заснути не вдавалося, він супроводжував цих жінок на шляху до залізничної станції, сідав із ними в потяг, супроводжував до їхніх помешкань; він відшукував серед них і свою матір і йшов за нею.

Найважче було уявити, який вона має вигляд, де живе, звідкіля родом, чи повернулася в рідні місця. Але ще важче було уявити свого батька. Як вона повернулася до нього, якщо взагалі повернулася? Як і багатьом сиротам, Гомерові здавалося, що він часто зустрічає своїх батьків, але ті його не впізнають. Коли Гомер Криниця був маленьким, його багато разів ловили на тому, що він, розширивши очі, дивиться на чужу жінку, інколи з явною любов'ю, інколи з інтуїтивною ворожістю.

— Припини, Гомере,— казав йому в таких випадках лікар Модрина.— Просто не думай про це, і все.

Та навіть коли Гомер Криниця зробився дорослим, він частенько помічав, що тим самим запитальним поглядом дивиться на жінку, яка проходить повз.

Тієї ночі у Вотервіллі він так відчайдушно вдивлявся в образи батьків, що, здавалося, наступної миті вони матеріалізуються; але саме тоді він, знеможений, заснув. Гомера безцеремонно розбудив один з онуків, трохи старший за нього хлопчик. Гомер зовсім забув, що тієї ночі ділитиме з кимось ліжку, бо будинок переповнений гостями.

— Ану посунься,— зажадав хлопчик.

Гомер посунувся.

— І навіть не думай діставати з піжами свого півника,— додав хлопчик, хоча, ясна річ, підстав для такої заяви в нього не було.— Знаєш, що таке содомія? — трохи помовчавши, спитав хлопчик.

— Ні,— відповів Гомер.

— Та знаєш, не бреши. У Святій Хмарі ви всі цим займаєтеся. Пораєте один одного! Лише спробуй доторкнутися до мене, як полетиш назад до сиротинця без свого півника,— пригрозив хлопчак.— Я його відріжу і згодую собаці.

— Руфусові? — запитав Гомер Криниця.

— Авжеж, йому, брехло нещасне,— відповів хлопець.— Будеш іще брехати, що не знаєш про содомію?

— Не знаю,— повторив Гомер.

— Але дуже хочеш, аби я тобі показав, еге ж?

— Та ні, краще не треба,— сказав Гомер.

— Хочеш, хочеш,— заявив хлопчак і спробував згвалтувати Гомера Криницю, котрий ніколи в житті не бачив і навіть не чув про можливість подібної брутальності.

Цей онук освоїв техніку содомії у дуже дорогій приватній школі, от тільки кричати на всю силу легень його там не навчили. Натомість Гомер, який іще немовлям оволодів цим важливим мистецтвом, негайно вирішив удатися до свого знаменитого волання, і вже за мить воно вирвалося за межі сонного будинку. Цей крик розбудив Матусю, яка спала сном праведниці (інші ж Дрейпери перебували у відключці), і, звичайно, всіх онуків, які були молодшими від Гомера і, до того ж, не знали про його легендарну здатність. Спричинилася справжня паніка. Навіть старий Руфус, і той із переляку заклацав зубами.

— Святий Боже! Що тут коїться? — видихнула Матуся, ввірвавшись до Гомерової кімнати.

— Він хотів мене гоцнути, от я йому і врізав,— заявив учень дуже дорогої приватної школи.

Гомер же, який цієї миті силкувався вгамувати свою легендарну здатність волати і знову повернути її на сторінки історії, ще був маленьким хлопчиком і не знав, що власним онукам дорослі довіряють більше, ніж узятим із сиротинця годованцям.

«Тут, у Святій Хмарі,— писав лікар Модрина,— не надається значення походженню. Це жорстоко і принижує гідність. На жаль, в інших місцях на Землі сирота, чий родовід лишається невідомим, завжди викликає підозру».

Матуся відлупцювала Гомера так вправно, що його попередня родина з Порогів-на-Третій-Милі могла би брати в неї уроки цієї справи. Потім вона залишила його до ранку в котельні; там було сухо, тепло, стояла розкладачка, що влітку брали із собою в походи.

А ще там сушилося багато пар взуття, одна з яких належала Гомеру. Знайшов він і майже сухі шкарпетки, що були йому до ноги. Знайшовся там і теплий, майже сухий комбінезон. Гомер вдягнув і його. Він розумів, що Матуся і Професор надто високо цінують репутацію своєї родини і не здійматимуть галасу через якусь там содомію. Тож якщо він хоче повернутися до Святої Хмари, а він уже хотів це зробити, то діяти треба швидко й самотійно.

Власне, під час езекуції Матуся натякнула Гомерові, як його надалі виховуватимуть, аби вилікувати від содомії, і додала, що не має сумнівів в успішності цього виховання. У котельні вона наказала йому стати навколішки перед розкладачкою і повторювати за нею дивну Професорову молитву вдячності.

— Я грішний, я сам собі огидний,— повторював за Матусею Гомер, відчуючи брехливість кожного слова. Бо ще ніколи він настільки не подобався собі. Ще трішки — і він зрозуміє нарешті, хто він, ким він є і яку користь зможе приносити у житті. Він був упевнений, що відбутися це може лише у Святій Хмарі.

Потім Матуся поцілувала Гомера на ніч і сказала:

— Не надавай значення, Гомере, всьому, що скаже про це Професор. Просто завжди стався до його слів із дрібною поблажливості.

Гомер Криниця вирішив не чекати того уроку, що надасть йому Професор із приводу содомії. Він вийшов із котельні надвір; снігу випало до коліна, але це не зупинило хлопчика. Професор Дрейпер дуже ретельно навчав його методів долання снігових просторів пішки.

Гомер Криниця виявився відмінним снігоходцем. Дуже скоро він вийшов на головну вулицю, що привела його на широке шосе, що зникало вдалині. Уже розвиднілося, коли біля нього пригальмувала

перша вантажівка, що везла колоди. Саме те, що потрібно, вирішив Гомер.

— Мені треба до Святої Хмари,— сказав він водієві.— Я заблукав і не знаю, куди йти.

У 193... році кожний лісозаготівельник знав, де розташована Свята Хмара. Але хлопчик ішов у протилежний бік.

— Ти йдеш не туди, малий,— сказав водій Гомерові.— Розвернись і зупини машину, що їхатиме у зворотному напрямку. А ти насправді зі Святої Хмари? — запитав водій. Він, як і ще багато-хто, вважав, що діти зазвичай тікають із сиротинця, а не повертаються до нього.

— Просто я там живу,— спробував пояснити Гомер, але водій вантажівки махнув йому на прощання і поїхав собі.

На думку лікаря Модрини, цей безсердечний водій лісовоза, який залишив маленьку дитину саму на дорозі в такий снігопад, напевне працював на компанію «Рамзес».

Наступна вантажівка виявилася так само лісовозом і йшла впорожні за новою партією колод, отже Свята Хмара була водієві майже по дорозі.

— Ти сирота? — запитав водій, коли Гомер сказав, що прямує до Святої Хмари.

— Ні,— відповів Гомер,— просто я там зараз живу.

У 193... році потрібно було багато часу, щоби доїхати хоч куди-небудь у штаті Мен, особливо коли дороги були вкриті снігом. Уже майже смеркло, коли Гомер нарешті дістався рідного дому. Було так само темно, як і перед світанком того дня, коли він уперше побачив матерів, які залишили в сиротинці своїх дітей. Якийсь час Гомер стояв біля дверей лікарні, спостерігаючи, як падає сніг. Потім повернувся, підійшов до хлоп'ячого відділення, і постояв там трохи. Тоді знову повернувся до дверей лікарні, де було більше світла.

Він усе ще роздумував над тим, які слова мусить сказати лікареві Модрині, коли біля входу до лікарні зупинився поштовий фургон зі станції — той самий вагончик на полозках, що привозив і відвозив невеселих пацієнток Святої Хмари. Цього разу з нього вийшла лише одна пасажирка. Вона мала такий величезний живіт, що візник хотів був її провести, бо боявся, мабуть, що вона підсковзнеться, але, очевидно, згадав, чому ця жінка тут з'явилася і подумав, що допомагати таким особам — богопротивна річ. Він хутенько розвернув свій фургон і подався назад до залізничної станції. Жінка обережно брела по коліна у снігу, наближаючись до Гомера. Вигляд у неї був такий розгублений, що він сам подзвонив у двері. Подумавши при цьому, що їй, мабуть, також знадобиться трохи часу, щоби зібратися з духом і приготуватися до розмови з лікарем Модриною.

Якби цієї хвилини хто-небудь побачив їх поруч, то прийняв би за матір і сина. У погляді, яким вони обмінялись, було саме таке взаємне розуміння спорідненості, немовби вони читають думки одне одного. Гомера турбувала майбутня розмова з лікарем Модриною, але він розумів, що жінці набагато важче — адже вона не знайома з лікарем і нічого не знає про Святу Хмару.

Всередині спалахнуло яскраве світло, і Гомер розрізнив величний силует сестри Анжели, яка поспішала до дверей. Досі незрозуміло, що саме змусило його взяти за руку вагітну жінку. Можливо, він помітив на її щоці замерзлу сльозу, а може, йому самому треба було обпертися на чию-небудь руку. Але побачивши, як сестра Анжела вдивляється у снігову імлу, відмикаючи примерзлий замок, Гомер заспокоївся і сказав жінці, вагітній нікому непотрібною дитиною:

— Не хвилюйтеся. Тут усі дуже хороші.

Жінка у відповідь з такою силою стиснула Гомерову руку, що йому зробилося боляче. Із його губ ледве не зірвалося: «Мамо!», але це слово здалося йому найбільш недоречним із усіх можливих у цій ситуації. Але тієї самої миті сестра Анжела впоралася нарешті із замком і міцно обійняла Гомера.

— О-о! — вигукнула вона.— Гомере! Мій, наш Гомере! Я так і знала, що ти повернешся!

Оскільки ж рука вагітної жінки досі міцно стискала Гомерову руку,— обом бракувало сили духу, щоби роз'єднатися,— сестра Анжела повернулася до неї і також обійняла. Тієї хвилини їй здалося, що ця вагітна жінка — така сама сирота, як і Гомер, і так само, як він, повернулася туди, де й мусила бути.

* * *

Лікареві Модрині Гомер насамперед сказав, що у Вотервіллі від нього не було жодної користі. Але саме тут зателефонували Дрейпери, повідомили, що Гомер утік, і пояснили причину. Тож Гомерові довелося-таки розповісти історію про содомію. Пиятика професора добряче здивувала лікаря Модрина (п'яниць він зазвичай розпізнавав безпомилково); а коли він почув про молитву вдячності, то лише розвів руками. У результаті записка, яку лікар Модрина надіслав Дрейперам, відрізнялася невластивою йому лаконічністю.

«Покайтеся!» — закликала вона. На цьому можна було б і зупинитись, але лікар Модрина не втримався від спокуси приписати: «Ви грішні, ви мусите бути самі собі огидними».

Вілбур Модрина розумів, що знайти четверту прийомну сім'ю для Гомера буде не так уже й легко. Його пошуки тривали три роки поспіль — на той час Гомерові вже було дванадцять, майже тринадцять. Лікар Модрина знав, у чому найбільша небезпека,— знадобляться роки, щоби Гомер будь-де відчув себе так само спокійно і захищено, як у Святій Хмарі.

«Тут, у Святій Хмарі,— занотовував лікар Модрина у своїх хроніках,— у нас є лише одна проблема. Те, що на світі були і будуть сироти, нас не турбує; ця ситуація не може бути розв'язана у принципі, а нашою справою є якомога краще про них піклуватися. Вічне недофінансування бюджету також не є нашою проблемою — сирітські притулки фінансуються в останню чергу, і з цим нічого не вдіяти. Нас не стосується і те, що жінка, завагітнівши, інколи не хоче цієї дитини.

Напевне, настануть колись прогресивні часи, коли закон надасть жінці право позбавлятися від небажаної дитини шляхом аборту. Але й тоді залишаться неосвічені жінки, ті, які всього на світі бояться, котрі заплутались у своєму житті й не знають, що вдіяти. Тож і в найпрогресивніші часи все одно народжуватимуться нікому не потрібні діти.

І, звичайно, завжди будуть діти-сироти, чиє народження очікувалося, як манна небесна, але котрих обездолив нещасний випадок або зловмисне насильство. Та це також зовсім не наша проблема. Тут, у Святій Хмарі, ми не можемо даремно витрачати духовні та фізичні сили, яких і так небагато, на боротьбу з темними сторонами життя. Тут, у Святій Хмарі, є лише одна проблема. Вона зветься — Гомер Криниця. Із цим хлопчиком нам вдалося досягти особливих успіхів. Сиротинець зробився для нього батьківським домом. Оце і є проблемою. Державна установа не може та й не мусить викликати в дітях тієї любові, що доречна виключно в родинному оточенні. Що вже казати про сиротинець, адже він є лише пересадочним пунктом на шляху покинутої дитини до кращого життя. І не можна перетворювати притулок на такого собі монстра — початкову й кінцеву станцію, що уявляється самотній дитині найнадійнішим місцем у світі.

Ніщо не може виправдати жорстокості, але тут, у сиротинці, нам, можливо, наперекір собі, треба стримувати свою любов; якщо це не вдасться, ми створимо притулок, якого жоден сирота не забажає залишити добровільно. І ми народимо новий людський підвид — вічного сироту, позаяк його батьківським домом буде притулок для сиріт. Хай дарує мені Господь (чи хто там замість нього), адже я власними руками виростив вічного сироту: його ім'я — Гомер Криниця, і схоже, що він залишиться у Святій Хмарі назавжди».

У дванадцять років Гомер уже знав Святу Хмару як свої п'ять пальців. Він досконало вивчив газові плити та дров'яні сараї, плавкі запобіжники, шафи для білизни, пральню, кухню, всі затишні куточки, де ночували коти; знав усіх співробітників поіменно, хто в яку зміну працює; коли привозять пошту, хто отримує листи; де під час прийому матерів їм бриють лобки, скільки часу вони залишаються у притулку

перед тим, як поїхати, і якої допомоги при цьому потребують. Він знав розклад усіх шкільних дзвінків, узагалі-то він сам їх і давав, знав усіх викладачів, упізнавав їх за ходом з відстані двохсот ярдів, коли вони йшли зі станції. Знав у сиротинці всіх дівчаток, але ті, що були старші за нього, чомусь його лякали — він рідко заглядав до їхнього відділення та й то тільки за дорученням лікаря Модрина, розносячи його послання та прописані ним ліки. Завідувачка дівочого відділення не мала медичної освіти, і коли дівчатка хворіли, лікар Модрина лікував їх сам — або приходив у відділення, або дівчата йшли до нього. Завідувачкою була ірландка із Бостона, котра працювала якийсь час у притулку для малолітніх волоцюжок у Новій Англії. Звали її місіс Ґроґан, хоча вона ніколи не згадувала містера Ґроґана, та й той, хто бачив її, навряд чи запідозрив би, що вона хоч колись мала супутника життя. Просто слово «місіс», вочевидь, подобалося їй більше, ніж «міс». Місіс Ґроґан належала до товариства «Маленьких служителів Господніх». Лікаря Модрина це спочатку насторожувало, але місіс Ґроґан не робила жодних спроб перетворити Святу Хмару на філію свого товариства, і невдовзі цей факт сам собою забувся. Схоже, що у Святій Хмарі їй було не до служіння Господу, оскільки вона не лише завідувала дівочим відділенням, а й відповідала за весь навчальний процес, хай би яким хирлявим він був у Святій Хмарі.

Для сиріт, які закінчували у притулку шостий клас, освіта на цьому і завершувалась. Але таких було небагато. Школа-шестирічка розташовувалася в Порогах-на-Третій-Милі,— це лише одна зупинка потягом. Але 193... року потяги часто запізнювалися, ще й машиніст, котрий працював по четвергах, як усі знали, частенько забував зупинитися у Святій Хмарі. Очевидно, він вважав її містом-привидом, бо там було повно давно покинутих будинків, а може просто засуджував жінок, які зазвичай виходили на цій станції.

У школі була лише одна кімната, і місцеві учні із презирством ставилися до сиріт, які зрідка з'являлися на уроках. Особливо заносилися діти із сімей, де їх самих принижували чи ганьбили (одне з іншим, як відомо, пов'язане). Тож Гомер Криниця впродовж шести років навчався радше бійцівських якостей, аніж шкільної науки. Він часто пропускав уроки,— три четверги із чотирьох, коли на зміні

працював машиніст-забудько, і ще раз на тиждень, бо потяг запізнювався, а ще кілька днів узимку — через хворобу. А в сильні снігопади залізниця взагалі припиняла рух.

Навчання тривало і в самому притулку: з Порогів-на-Третій-Милі приїздили троє вчителів, котрі так само залежали від забаганок тогочасної залізниці. Одна вчителька навчала сиріт математики, хоча взагалі-то вона працювала рахівником на текстильній фабриці. «Справжній живий бухгалтер»,— казала про неї сестра Една. От тільки чомусь цей «живий бухгалтер» категорично відмовлявся навчати дітей азам алгебри та геометрії, переважно муштруючи їх додаванням і відніманням, а не множенням і діленням (Гомер уже був парубком, коли лікар Модрина раптово виявив, що хлопець не знає таблиці множення).

Граматику та правопис викладала у Святій Хмарі заможна вдова водопровідника. Методика в неї була жорстка й дуже заплутана. Вона давала учням ланцюжки слів без великих літер і розділових знаків, що, до того ж, рясніли помилками. Треба було виправити помилки у словах, об'єднати їх у речення та розставити по місцях крапки і коми. Потім удова виправляла вже виправлені учнями завдання кольоровими чорнилами, від чого кінцевий результат починав скидатися на чернетку мирного договору між двома малописьменними державами, що перебували у стані війни. Сам текст завжди залишався загадкою для Гомера, навіть після всіх виправлень. А справа полягала в тому, що тексти вдова брала переважно з родинної збірки церковних гімнів. Гомер же в церкві ніколи не бував і жодного гімну чи псалма жодного разу не чув; різдвяні пісні та колядки, що їх співала місіс Гроган, він, ясна річ, знав, але вдова була не такою дурепою, щоби на своїх уроках використовувати різдвяні пісні чи колядки. Гомер стільки бився над тими текстами, що вони почали являтися йому в нічних кошмарах:

божев ічний ісвітій
славуи Тубіво зносем.
жер твунаши хустп рийми,
ми тибє сім серцемпросим.

А бувало ще й таке:

тибебогахвалимо,
ісповідуїмотибегоспода.
Тибеотцяпридвічного
Всязимлявиличає.

Третім педагогом у Святій Хмарі був шкільний учитель на пенсії з Кемдена, бідолашний старигань, який жив у доньчиній родині, оскільки подбати про себе сам уже не міг,— він навчав сиріт історії. Підручників у нього не було, і всю історію він викладав із пам'яті, постійно зауважуючи, що дати взагалі не мають значення. Він міг півгодини з пафосом розповідати про Месопотамію, та варто йому було лише на мить замовкнути — перевести подих або ковтнути води — він раптово опинявся в Трої або в Римі; іноді він виголошував довгі пасажі із Фукідіда, але, затнувшись, завершував їх Наполеоном на Ельбі.

— Вважатимемо, що він намагається розсувати історичні горизонти,— сказала якимось сестра Една лікареві Модрині.— Це розвиває в дітей відчуття історичної плинності.

Сестра Анжела закотила очі.

— Кожного разу, коли я намагаюся усвідомити сенс його розповідей,— сказала вона,— мені спадає на думку сотня аргументів на користь війни.

Гомер Криниця вирішив, що сестра Анжела хотіла сказати: нікому не варто топтати ряст аж так довго.

Отож, як ви вже здогадалися, взявши до уваги все вищесказане, навчання подобалося Гомерові набагато менше, ніж виконання будь-яких обов'язків у притулку.

Найулюбленішим обов'язком Гомера у Святій Хмарі було готувати лікареві Модрині уривок тексту для вечірнього читання у хлопчачій спальні. Визначити необхідну кількість сторінок, яких вистачило би

рівно на двадцять хвилин щовечірнього читання вголос, було не так уже й легко, адже Гомер, як виявилося, читав уголос повільніше, ніж лікар Модрина. Проте читання мовчки давалося йому набагато легше й забирало значно менше часу, ніж у лікаря. Просуваючись уперед, немов черепаха, лікар Модрина витратив на читання хлопцям «Великих сподівань» Діккенса кілька місяців, а на «Девіда Копперфілда» — більше року. Закінчивши «Копперфілда», лікар Модрина оголосив Гомерові, що починає спочатку «Великі сподівання» — адже всі вихованці, які слухали цей роман, окрім Гомера, встигли вже на той час залишити притулок.

У будь-якому разі діти все одно майже не розуміли, про що йдеться у «Великих сподіваннях» або в тому ж таки «Девіді Копперфілді». Мова Діккенса була для них занадто складною, адже вони і взагалі ще погано розуміли мову дорослих мешканців Святої Хмари. Та лікаря Модрину це не бентежило, для нього головним був сам процес читання вголос. Того, хто не розумів, потік слів заколисував, а невелика частка тих, хто слідкував за ходом подій, отримувала можливість залишити Святу Хмару хоча б уві сні, хоча б на крилах уяви.

Діккенс був улюбленим письменником лікаря Модрини. І, звичайно ж, не випадково він обрав для читання саме ці романи, адже в обох ішлося про сирітську долю. «Що інше, чорт забирай, можна читати сиротам?» — запитував він у своєму щоденнику.

Сирітська уява Гомера жваво малювала хлопчикові картини та образи діккенсівських романів; завдяки ним він познайомився і з шибеницею на болоті «зі звисаючими з неї ланцюгами, у які колись був закутий пірат»; уява малювала йому і сироту Піпа, і каторжанина Маґвича. Прекрасна Естела і мстива міс Хевішем та інші подібні до них героїні додавали гостроти та яскравості його сновидінням. Засинаючи після вечірнього читання лікаря Модрини, Гомер мандрував слідом за схожими на безтілесних духів тінями матерів, які зникали зі Святої Хмари в передсвітанковій темряві, сідав із ними до поштового фургона, запряженого кіньми, а пізніше й до автобуса, що прийшов на зміну фургону,— ця новація була для Гомера Криниці наочним свідченням прогресу. Щоправда, автобуси у Святій Хмарі не

прижились, і після того, як вони перестали курсувати, жінки приходили до притулку та йшли назад пішки, що познайомило Гомера і зі зворотною стороною прогресу.

Матерів він часто бачив уві сні, а от чоловіки... Він не бачив жодного. Хоч би одного разу жінка прийшла сюди не сама! Де ж вони були, що робили, поки їхні жінки перебували у Святій Хмарі? Гомерові дуже подобався уривок із «Великих сподівань», де Піп, вирушаючи в дорогу, каже: «Туман, що лежав скрізь, велично піднявся, немовби завіса, і переді мною зненацька постав увесь безкінечний світ». Будь-який хлопчина зі Святої Хмари про тумани знав більше, ніж достатньо. Вони затягували річку, містечко, притулок. Вони наповзали на Святу Хмару зверху, від Порогів-на-Третій-Милі, та поглинали батьків. І батьки зникали назавжди, розчиняючись у каламутному молоці туману, залишаючись геть незримими.

— Гомере,— сказав якимось лікар Модрина,— настане день, і ти побачиш океан. Ти вже знаєш, що таке гори. Але гори значно менше вражають, ніж океан. Над узбережжям часто висить туман. Він буває навіть густішим за наш. А коли розсіюється... одним словом, Гомере, ти мусиш побачити це на власні очі.

Але Гомер уже бачив океан. Він тисячі разів уявляв собі туман, що велично піднімається, немов завіса — тому замість відповіді лише всміхнувся лікареві Модрині, а потім попросив вибачення, бо мусить іти,— наближалася десята година, і треба було давати дзвінок. Отже, і четверта прийомна родина приїхала до Святої Хмари, щоби забрати Гомера, саме тоді, коли він давав десятигодинний дзвінок.

Лікар Модрина так ретельно підготував хлопця до їхнього прибуття, що той одразу їх упізнав. Ця пара, кажучи сучасною мовою, була орієнтована на спорт. У 193... році, коли Гомерові Криниці перевалило за дванадцять, подружжя, яке хотіло всиновити Гомера, було відоме у штаті Мен як фанатичні аматори будь-яких видів спорту просто неба. У чому тільки вони себе не випробовували: у рафтингу на байдарках, у плаванні під вітрилами, в альпінізмі, глибоководному пірнанні, екстремальному туризмі в незайманих місцинах — усього й не перерахувати. Вони могли зробити стомильний марш-кидок дикою

місцевістю, а після цього невимушено отаборитися в якихось хащах... коротко кажучи, то були справжні спортсмени, котрі зневажають фізичні навантаження, не пов'язані з ризиком для життя.

Того дня, коли о десятій ці двоє приїхали по Гомера, він продзвонив чотирнадцять разів замість десяти, настільки його вразив їхній вигляд: міцні м'язи, пружна хода, у нього — мисливський капелюх, у неї — мачете для рубання кущів у розшитих індіанським бісером піхвах, пристебнутих до патронташного ремня; на обох були чоботи, що туго обхоплювали литки. Вони приїхали на саморобному попереднику теперішніх джипів, настільки міцному, що він міг би слугувати кліткою для носорога. Гомер одразу ж зметикував, що на нього, найімовірніше, очікує полювання на ведмедів і крокодилів дуже далеко від обжитих місць. Він ударив би у дзвін п'ятнадцятий раз, але сестра Една встигла його зупинити.

Вілбур Модрина був цього разу вкрай обережним. За дух Гомера він не хвилювався. Хлопчик, який двічі прочитав «Великі сподівання» та «Девіда Копперфілда» і по два рази прослухав вечорами обидва романи від початку й до кінця, духовно готовий до прикромців життя. А от фізичний його розвиток лишав бажати кращого. Спорт, на думку лікаря Модрини, був легковажним заняттям, адже існувало стільки необхідніших за нього, глибших, так би мовити, фундаментальніших справ. Заняття спортом у Святій Хмарі ніколи не вважалися пріоритетом. Якщо йшов дощ, хлопчакі грали у футбол у їдальні, у ясну погоду бігали на дворі у квача або ганяли консервну банку. Іноді вони грали в дитячий бейсбол, причому м'яч подавали сестри Една чи Анжела. М'яч був змайстрований зі старих шкарпеток, скріплених клейкою стрічкою, і, звичайно ж, пружністю не відзначався. Проти тривалого перебування на свіжому повітрі лікар Модрина загалом нічого не мав, хоча мало що розумів у похідному житті. Стільки енергії витрачається даремно, думав він, та, можливо, хоч це розвине в Гомері почуття гумору.

А між тим, навіть прізвище подружжя зробилося джерелом веселощів для сестер Едни та Анжели. Прибульці звалися містер і місіс Вінкль^{4}. Він був Грантом, а вона — Біллі. Вінклі належали до дуже обмеженого

кола найбагатших людей штату Мен. Їхній бізнес, як вони жартома називали своє захоплення, не приносив жодних прибутків, яких вони і не потребували, від самого народження купаючись у грошах, натомість відкривав необмежені можливості задовольняти найважливішу пристрасть їхнього життя. Вони вміло піддавали небезпеці своїх клієнтів: то заведуть їх до лісових хащів і залишать блукати, то спустять на байдарці гірською річкою із перспективою якщо не потопнути, то розбитись ущент об пороги. Вінклі вносили посильну лепту в індустрію псевдошокуючих розваг, котра паразитує на людях, чиє життя настільки стерильне, що лише серйозна небезпека здатна пробудити в них хоча б якісь подоби почуттів.

Розповідь Вінклів про їхній бізнес не справила враження на лікаря Модрина, адже він одразу зрозумів, що ці дорослі люди просто бавляться, хоча й воліють називати свої ігри якимсь більш солідним словом. Його увагу привернуло до них дещо інше — обидва вони виглядали щасливими до нестями. А Вілбур Модрина давно помітив, що серед дорослих людей, як і серед неповнолітніх сиріт, нестямне щастя зустрічається вкрай рідко.

«В інших місцях на Землі,— відзначав лікар Модрина у своєму літопису,— нестямність вважається особливим станом розуму. Тут, у Святій Хмарі, ми знаємо, що нестямно щасливими бувають лише ті, у кого немає ані крихти розуму. А через те вважатимемо цей рідкісний стан не розумовим, а душевним».

Згадуючи про душу, лікар Модрина часто бував не дуже гречним. Особливо полюбляв він кепкувати із цього предмету в операційній, чим незмінно позбавляв урівноваженості сестер Едну та Анжелу.

Якось, розітнувши черевну порожнину, лікар Модрина театральним жестом указав на гладенький бордового кольору орган, що лежав праворуч, трохи нижче ребер. Він був схожий на трифунтову хлібину або на гігантського слимака, що складався з двох гіпертрофовано великих часток. «Дивіться! — прошепотів лікар Модрина.— Її дуже рідко вдається побачити, нам поталанило застати її сплячою. Дивіться швидше, поки вона не прокинулася!» Медсестри слухняно повитріщалися на загадковий орган. «Душа!» — із фальшивою

шанобливістю прошепотів Вілбур Модрина. Ясна річ, то була печінка, найбільша залоза людського організму, частково наділена властивостями, приписуваними душі, і, до того ж, здатна регенерувати клітини. Лікар Модрина вважав печінку важливішою за душу.

Та хай би яку природу мало нестямне щастя подружжя Вінклів (хай воно пояснювалося станом їхнього розуму або станом душі), лікар Модрина все одно плекав надію, що бодай маленька його часточка перепаде й Гомерові. Вінклі мріяли про дитину давно — «щоби розділити з нею радість спілкування із природою», як казали вони лікареві, і, ясна річ, аби зробити її щасливою. Дивлячись на них, Вілбур Модрина швидко зрозумів, чому ці двоє не мають власних дітей. Для успішного розмноження їм бракує концентрації, вирішив він. Хіба могли ці люди зачати дитину, якщо вони постійно перебували в походах, вічно у боротьбі зі стихіями. Це не про них була писана заповідь: «Плодіться та розмножуйтеся». Проте, подумав він, придивляючись до Біллі Вінкль, можливо, вона й не зовсім жінка?

Ґрант розповідав йому про свої плани, а лікар Модрина намагався як слід роздивитися його обличчя, котре ховалося між білуватою гривкою волосся, що прикривала низьке чоло, та світло-русявою бородою; із-під волосся виднілися тільки кряжі вилиць та очі над ними, а весь інший простір щільно заріс бородою, для підрізання якої Біллі Вінкль, напевно, і носила мачете.

Для початку Вінклі вирішили взяти Гомера в невелику подорож до заповідника на півночі штату. Підуть на байдарці, місцями доведеться тягнути її волоком. Мета подорожі — спостерігати за життям лосів і познайомитися з гірськими річками.

Святий Модрина розсудив, що така подорож під опікою досвідчених Вінклів не буде для Гомера надто небезпечною. Інша справа, чи захоче він назовсім залишитися з ними. Відчайдушна відвага Вінклів навряд чи його віджахне. Який хлопчина не мріє про подорожі? Але самі Вінклі можуть дуже скоро до смерті набриднути Гомерові. Яка слушна думка — вирушити у пробну подорож! Заповідник, гірська річка, лосі, — а між тим хлопчик перевірить, чи зможе витримати багаторічне спілкування з Біллі та Ґрантом.

КУПИТИ